

CAPÍTOL 4

La vida al COPI, un cop superat el procés d'adaptació i després de conèixer els nous companys, es va convertir en una successió de fets repetitius i monòtons. No hi havia cap activitat que ens fes sentir útils; el front estava lluny, i la nostra feina només consistia a estar a punt per si se'ns necessitava en algun moment determinat. Jo aprofitava les estones mortes per llegir els meus poemes. Abans d'incorporar-me a l'exèrcit, el temps més llarg que havíem passat separats la Laura i jo va ser a causa d'un viatge que va haver de fer forçada per les circumstàncies, però que tant ella com jo hauríem desitjat que no s'hagués produït mai. Mentre esperava el seu retorn, vaig escriure aquest poema:

*Caiguda d'estels.
Miratge. Miracle.
Miserable em sento
car lluny percep el plorar
del meu amic
per la solitud que pateixo.
Poderosa tu,
que pots mutar el temps.
El temps!
Que és immutable.
I d'un instant fer,
amb la teva absència,
un segle.
Un segle angoixant i opressiu.
Allibera'm, per pietat,
d'aquesta dissort
amb el teu somriure,
buf de vida.
Tresor colgat
que he trobat i no vull perdre,
torna aviat.*

Feia referència, en aquest poema, a una meravellosa pluja d'estels que vaig viure allunyat de la meua Laura i que jo vaig veure com el plor del meu millor amic, el Xavier Garcia, mort uns anys abans en un accident.

Algunes tardes, i quasi tots els diumenges, teníem permís i l'aprofitàvem per anar a Oriola a passejar i entrar en contacte amb la població civil. Els quatre... És curiós observar els estrets lligams que, pel sol fet de la convivència, s'estableixen entre les persones. Jo, per aficions, formació, caràcter... podia haver sintonitzat millor amb altres nois del COPI, però el fet era que els meus companys eren els tres que compartien habitació amb mi, i això implicava una relació de lleialtat absoluta que cap de nosaltres no hauria mai gosat trencar. Els quatre, deia, passejàvem plegats tots els dies que ens donaven permís. Cap al tard tornàvem al COPI a sopar la mateixa cosa fastigosa que ens havien donat per dinar.

Un dia estàvem asseguts en un banc, fent temps fins que arribés la maleïda hora de tornar, quan el Fidel va tenir una brillant idea.

—Nois, què us semblaria si busquéssim una fonda on poder sopar decentment els dies que sortim a passejar. Tots quatre rebem cèntims de casa nostra. Tot i que són ben pocs, crec que ens ho podem permetre.

—Brillant, Fidel! Ets un geni!

Ens miràrem tots entre sorpresos i complaguts, amb un punt de llum a la mirada i somriure agraït.

Vam preguntar als vianants per fondes o cases on poguéssim fer el nostre petit «banquet». Però la nostra recerca va esdevenir força més complicada del què havíem imaginat. Totes les trobàvem o cares o brutes; i fins i tot n'hi havia alguna que era, alhora, cara i bruta. Sortosament, una noia ens va remetre a casa dels seus oncles.

—No se trata propiamente de una fonda. Mi tío es un guardia civil retirado, y mi tía cocina como nadie, y a veces admiten huéspedes ya que viven en una casa muy grande. Id, id. Si sois gente pulida y educada os acogerán con mucho gusto... está bien, ya os acompaño, pero no penséis por ello nada que no debáis. ¿Me comprendéis?

La noia va començar a caminar molt decidida, mentre nosaltres ens miràvem obrint molt els ulls, pujant les celles i baixant les commissures dels llavis amb un lleuger somriure, entre sorpresos i divertits per l'estrany comportament d'ella.

Arribàrem a una bonica casa, senzilla, la blancor de la qual reflectia la llum rogenca d'un sol que semblava mandrós de deixar-nos. No tenia balcons, però sí finestres amb uns finestrans acabats de pintar de verd. També la porta era verda. La noia hi va donar uns cops i al cap d'uns moments es va obrir. Hi va aparèixer un home d'uns 70 anys, d'amples esquenes i panxa voluminosa. El seu cabell, blanc i pentinat cap enrere, i la seva barba, també blanca, li donaven un aire de certa venerabilitat.

—*¡Hola tío!* —va fer-li un petó— *He traído unos soldados a los que les gustaría que, de vez en cuando, les diérais de cenar.*

Ens va observar molt seriós, sense pressa. Un cop ens va haver examinat a tots, un per un, i de dalt a baix, va somriure afablement i ens va convidar a entrar.

—*Nieveees! ¡Veeen!* —va cridar després d'acomiar-se de la seva neboda, i mentre tancava la porta.

La seva dona va aparèixer eixugant-se les mans amb un drap de cuina i sense mostrar sorpresa per la nostra presència.

—*Buenas noches, caballeros. ¿Qué quieres, Antonio?*

—*Estos chicos, que quieren quedarse a cenar. ¿Tú qué opinas?*

Ens va mirar de forma similar al seu marit.

—*No tienen mal aspecto. Parecen buena gente.* —va pensar uns instants— *Haremos una cosa: hoy pueden quedarse a cenar y si desean volver, ya decidiremos.*

El Lluís va mirar-me aixecant les celles, com dient «quina família!» per la raresa de les seves respostes i les seves reaccions. Jo vaig assentir. El Fidel, que era el nostre portaveu per delegació, va acceptar el convit.

El sopar va ser distès. Els vam explicar la nostra procedència i el que fèiem abans de la guerra.

—*Ahora, contestadme con toda sinceridad* —digué el Sr. Antonio— *¿Sois cristianos?*

Respondre aquella pregunta era, en aquells temps, compromès, i fins i tot podia ser perillós. De totes formes, jo havia percebut bondat i generositat en aquelles persones i, per tant, vaig suposar que admetre la meua condició no comportaria cap conseqüència desagradable tot i que ells estiguessin lligats a grups anarquistes o anticlericals.

—*Yo sí, yo soy católico.*

—*Yo también* —el Lluís va secundar-me de seguida. Els altres dos van moure les mans i arronsar el nas, tot indicant que la seva fe cristiana era més aviat minsa.

—*Bien, bien* —va assentir el Sr. Antonio, palpant-se el seu voluminós ventre, satisfet pel sopar que havia preparat la seva dona i que ell havia menjat amb evident plaer—. *Quando menos, sois sinceros y valientes. Yo soy ateo, pero respeto todas las ideologías y creencias y no estoy en absoluto de acuerdo con esos quemaconventos y violamonjas que corren por ahí. Decididamente me gustan estos muchachos, Nieves. Me gustan.*

—*También a mí, querido* —la senyora Nieves ens va mirar a tots somrient amb afabilitat.

—*Tener el valor suficiente para reconocer vuestra condición de católicos en estos tiempos es una cualidad digna de admiración, independientemente que se compartan vuestras creencias o no. Os lo dice un viejo soldado que ha estado muchas veces mirando a la muerte a los ojos.*

Aquella nit ens va costar dormir a les lliteres del convent antonià. Tots quatre recordàvem el meravellós -comparat amb el què menjàvem al convent antonià- àpat que havíem assaborit a cal senyor Antonio. Hi havia lluna plena i a la petita cel·la entrava una claror que convidava a la malenconia. El Lluís va empènyer el meu matalàs amb el peu.

—Àngel, que estàs despert? —Parlava amb veu baixa per no molestar els altres dos. O potser perquè no volia que el sentissin.

—Si no n'estava, després d'aquesta sacsejada segur que n'estic— vaig abocar-me a la vora del llit per sentir millor la dèbil veu del Lluís.

—Àngel, tu ets molt catòlic?

—Home, pels temps i les idees que corren, crec que sí. No sóc gaire practicant, però...

—No anaves cada diumenge a missa?

—Desgraciadament, no. Jo sé que hi hauria d'anar, però és que és molt avorrida. Sempre és igual, a part del sermó. És com anar a veure cada setmana la mateixa pel·lícula al cine. Jo, pràcticament me la sé de memòria; em passo tota l'estona comprovant si sóc capaç d'anar-la dient al mateix temps que el sacerdot; i això que és en llatí! I el sermó, que és on ens podríem distreure una mica, segons quin mossèn el digui, et revolta perquè no estàs d'acord amb les coses que diu, i aleshores, ja estàs neguitós tota la resta de la cerimònia. Així que, fins que no es plantegin de canviar-la i fer-la més atractiva, només hi vaig de tant en tant.

—Tu creus que la missa ha de ser atractiva? -la veu del Josep Ramon ens va sorprendre i, fins i tot, potser, espantar una mica per inesperada- A missa s'hi va perquè s'hi ha d'anar. I punt. No considero que hagi de ser atractiva.

—Ja ho crec que ho ha de ser. La missa és una ce-le-bra-ció —vaig remarcar les síl·labes amb molt d'èmfasi—, i com a tal ha de ser atractiva i divertida. Ha de ser una reunió familiar en la qual una colla d'amics celebren que Jesús va morir per salvar-nos, li donen gràcies per la seva infinita generositat i demanen l'ajut de Déu per diferents motius. L'església no ha de ser el lloc on el mossèn ens fot la bronca cada diumenge i ens recorda que som uns grans pecadors i que no mereixem el regne dels cels.

—Qui anirà al cel després d'aquesta guerra? —digué el Lluís amb veu trista.

—Tots hi anirem —vaig respondre-li.

—Ah! Després de la guerra tots serem uns grans pecadors. Tots haurem mort algú i estarem condemnats «a les penes eternes de l'infern». Recordes el «Senyor meu Jesucrist»?

—Precisament! Jo penso que aquesta oració està equivocada. Jo, pobre de mi, no soc teòleg, però penso que si Jesús, o Déu, és «bondat infinita», no pot condemnar-nos «a les penes eternes de l'infern». Per definició, una cosa contradiu l'altra. La Bondat Infinita no pot condemnar al patiment etern ningú, per molt dolent que hagi estat en vida. Jesús ens va ensenyar a perdonar, i és obvi que ell és el primer de fer-ho. Potser les persones que hagin estat dolentes en la vida terrenal tardaran més temps a veure Déu, a entrar-hi en contacte. I aquest ha de ser un càstig prou gran, perquè veure Déu, percebre el seu contacte, la seva mirada, el seu somriure, el seu confort, ha de ser l'experiència més meravellosa, més extraordinària, més plaent que pugui existir. I només per aquesta perspectiva, ja val la pena ser bona persona.

—Que ets un càtar, tu? —preguntà el Lluís.

- Què dius! -vaig exclamar- no sóc càtar ni res que se li assembli. De totes maneres, no sé gaire bé qui eren els càtars. Sé que van constituir un moviment religiós de l'Edat Mitjana, però no en sé res més. Potser sí que sóc un càtar i encara no ho sé.

—Nois! —el Fidel intentà dissimular el seu evident enuig endolcint el to de veu— Després d'aquestes magistrals lliçons de teologia i història, què us sembla si intentem dormir una mica? —i en veu més baixa es va sentir «collons»!

Els dies posteriors van ser molt plaents, sobretot quan podíem sopar a casa del senyor Antonio. Les llargues converses que amb ell vàrem mantenir foren entretingudes i amenes. Era un guàrdia civil molt peculiar; per començar, era ateu i no li agradaven gens els toros. Un altre tret sorprenent era el seu no declarat marxisme que aflorava en moltes de les seves opinions. Jo sospitava que el seu ingrés a la Guàrdia Civil obeïa més a una imposició generada per la necessitat i la pobresa heretada, que no pas a una vocació. La seva defensa de la república com a sistema de govern era apassionada:

—*La figura del rey no tiene ningún sentido en un estado del siglo XX. La persona encargada de gobernar debe ser alguien con capacidad contrastada para llevar a cabo ese duro y difícil trabajo y, sobretodo, ser aceptado por la mayoría de los habitantes del país. Los conceptos de monarquía y aristocracia deben pasar a ser históricos. ¿Cómo puede entenderse que se premie un buen servicio al estado con un título nobiliario he-re-di-ta-rio?* —va recalcar l'última paraula amb cara de fàstic— *Lo lógico es dar a aquella persona un cargo de responsabilidad acorde con su formación, preparación y capacidad... Y por ello es absurdo que ese puesto pueda heredarlo su hijo. En fin, el mejor sistema político es aquel en el que los ciudadanos deciden su propio destino y tienen la posibilidad de corregir su rumbo cada cierto tiempo.*

—*Pero Sr. Antonio* —va interrompre el Lluís— *dictadura y monarquía no son lo mismo. Y tal como usted lo plantea parece que todos los reyes sean unos dictadores. Bien es cierto que lo fueron en épocas pasadas, pero los tiempos del absolutismo monárquico sí pertenecen, efectivamente, a la Historia. No pretendo, en absoluto, defender la monarquía, pero lo que no podemos negar es que democracia y monarquía son, en la actualidad, conceptos perfectamente compatibles. Y un buen ejemplo de ello es el inglés.*

—*Bien, bien. Aún más a mi favor. Si el rey no ejerce el poder, es una figura decorativa totalmente inútil y, por supuesto, prescindible. Su única función, en ese caso, es gastar y vivir... ¡como un rey!*

Tots vam riure, excepte el Lluís, que va fer una ganyota que traduïa el seu desacord.

Aquestes converses de sobretaula eren molt agradables, i no sempre tan serioses. Rèiem molt sovint tot explicant anècdotes de les nostres vides. Però el tema *prínceps* era el futbol. El Sr. Antonio i el Lluís eren seguidors del València, el Josep Ramon i el Fidel, del Barça, i jo era l'únic de l'Espanyol. Em causa veritable enuig recordar que mai cap discussió va aconseguir fer-nos enfadar, llevat de les que versaven sobre futbol. Ni la política, ni la religió, ni la història van fer-nos perdre mai els nervis. Sembla mentida i em causa dolor admetre-ho, però la rivalitat futbolística ens transformava tots, i podíem, fins i tot, arribar a ofendre'ns greument. Crec que hauria estat una veritable tragèdia sacrificar la nostra amistat en el decurs d'una discussió futbolística. Tot i així, va estar a punt de passar diverses vegades.

El Sr. Antonio tenia dues idees pròpies per tal de millorar l'espectacle futbolístic.

—El sistema de puntuación de la liga es erróneo —deia—. Dar un punto por el empate y dos por la victoria favorece el juego defensivo, sobretudo cuando un equipo débil juega contra un equipo potente, ya que entonces aquél juega a no perder y a sumar, al menos, un punto.

—Y, ¿cual es su propuesta para evitarlo, Sr. Antonio?

—Mi teoría se basa en que un equipo que no marca un gol no merece ganar ningún punto. Así, el sistema de puntuación que yo propongo es el siguiente: cero puntos para el equipo que pierda y para los equipos que empaten a cero. Un punto para los equipos que empaten habiendo marcado al menos un gol. Y tres puntos para el equipo que gane. De esta forma se favorecería el fútbol de ataque porque los equipos, al salir al campo, sabrían que sin marcar un gol no iban a sumar ningún punto.

—Pero, —va insinuar el Fidel— podría darse el caso que dos equipos jugaran totalmente al ataque durante todo el partido y que, debido a que los porteros y las defensas estuvieran acertados, no marcaran ningún gol y, por lo tanto, se quedaran sin sumar ningún punto. Eso sería injusto, ¿no?

—Evidentemente que lo sería. Pero convendrías conmigo que se trataría de una situación excepcional. Es muy difícil que los dos equipos jueguen al ataque y ninguno consiga marcar en 90 minutos de juego —el Sr. Antonio ens va mirar interrogativament mentre nosaltres assentíem, entre resignats i convençuts, amb el cap i la mirada.

—¿Y lo de los fueras de juego que quería a explicarnos el otro día? —vaig preguntar-li.

—Ah! Si. Se trata de modificar el sistema de señalización de los fueras de juego. Todos hemos visto com los jueces de línea se equivocan una y otra vez señalando "orsays" inexistentes, por lo menos para nosotros y nuestros vecinos de localidad. Si sólo valoras los errores que perjudican a tu equipo, tu juicio puede no ser muy fiable. Pero si acudes a partidos en los que te da igual qué equipo gane y te dedicas a analizar la actuación de los jueces de línea, te das cuenta que se equivocan mucho, demasiado.

—Venga Sr. Antonio ¿Cual es su brillante solución? —va interrompre el Lluís.

—Pues, aunque te rías, yo creo que, en efecto, se trata de una solución brillante. Os explico: se trata de que haya dos jueces de línea en cada lado del campo que corran más o menos juntos. Uno de ellos, con banderín azul, por ejemplo, se encargaría exclusivamente de vigilar si un jugador atacante se mete en fuera de juego. Entonces, levantaría la bandera y la mantendría así hasta que ese jugador recuperara una posición legal. El otro juez, con banderín rojo, seguiría exclusivamente a la pelota. Cada vez que se produjera un centro hacia adelante, miraría inmediatamente a su compañero y si éste estuviera con la bandera levantada, él haría lo propio, indicando de esta forma que se había producido una situación de fuera de juego.

—Es decir...

—Es decir, que el árbitro solo pitaría fuera de juego cuando el juez del banderín rojo lo levantara.

—Pero —digué el Fidel—, si segundos después de producirse el fuera de juego y levantar ambas banderas el jugador recupera su posición legal, entonces el línier bajaría la bandera y no se pitaría la falta ¿No?

—No, no. Una vez se ha levantado el banderín rojo, debe pitarse el correspondiente fuera de juego —va respondre el Sr. Antonio.

—Pero, puede pasar —va dir el Lluís— que el línier rojo tarde una décimas en mirar al línier azul y, por lo tanto, cometer el mismo error que hasta ahora, es decir, que el delantero salga en posición legal, pero que el línier sea demasiado lento en mirarlo y le señale «orsay» incorrectamente.

- No, no, no —va oposar el Sr. Antonio—. No pasaría eso porque ambos jueces estarían siempre juntos y, aunque fuera de reojo, el juez rojo siempre vería al instante como está el banderín azul.

Vaig reparar en la senyora Nieves que, mentre cosia asseguda al balancí del racó, mirava amb tendresa el seu marit tot negant amb el cap, com dient «pobre maridet meu. Tantes hores perdudes exprimit-te el magí buscant solucions que mai no arribaran a aplicar-se, tot i que tothom a qui les expliques et diu que són molt bones».